

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА»
ФАКУЛЬТЕТ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ, ПРАВА ТА
МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН
КАФЕДРА МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН І ПОЛІТИЧНОГО
МЕНЕДЖМЕНТУ**

**Ціпоренко Олександра Олександрівна
(студентки групи ПО-1)**

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

«Інформаційна політика в умовах військово-політичних конфліктів»

(представлена на здобуття ступеня вищої освіти «бакалавр»
галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки»
спеціальності 052 «Політологія»)

Допускається до захисту
протокол № _____
від _____
в.о. завідувача кафедри
міжнародних відносин
і політичного
менеджменту
д.е.н., доц.
Ірина ГРАБЧУК

(підпис)

Науковий керівник
д. політ. н. Ігор РАФАЛЬСЬКИЙ

(підпис)

Рецензент
к. політ. н., доц. Віктор ПАЩЕНКО

(підпис)

Я, Ціпоренко Олександра Олександрівна, цим засвідчую, що представлена до захисту кваліфікаційна робота виконана на основі власних наукових досліджень. Текст не містить доробку інших дослідників без відповідних посилань на їх праці.

Я попереджена про те, що буду недопущена до захисту, а в разі отримання диплому – буду позбавлена його відповідно до чинного законодавства України.

ЗМІСТ

ВСТУП	5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ В УМОВАХ ВІЙСЬКОВО-ПОЛІТИЧНИХ КОНФЛІКТІВ	7
1.1. Стан розробленості проблеми у науковій літературі	7
1.2. Поняття інформаційної політики	17
Висновки до першого розділу	22
РОЗДІЛ 2. ІНФОРМАЦІЙНА ПОЛІТИКА В УМОВАХ ВІЙСЬКОВО-ПОЛІТИЧНИХ КОНФЛІКТІВ	24
2.1. Роль та функції ЗМІ в контексті військово-політичних конфліктів	24
2.2. Контроль інтернету країнами під час політичних криз та конфліктів	33
Висновки до другого розділу	39
РОЗДІЛ 3. ПРОПОЗИЦІЇ ЩОДО ПОКРАЩЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ В УМОВАХ ВІЙСЬКОВО-ПОЛІТИЧНИХ КОНФЛІКТІВ	41
3.1. Удосконалення законодавчого та нормативно-правового забезпечення	41
3.2. Створення ефективних механізмів регулювання онлайн-простору	45
3.3. Забезпечення інформаційної стійкості суспільства	48
Висновки до третього розділу	51
ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ	55
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	59

ВСТУП

Актуальність обраної теми дослідження. В умовах глобальної інформатизації суспільства актуалізується проблема забезпечення інформаційної безпеки на національному рівні, зокрема захисту прав та інтересів громадян. Інформаційна війна набуває статусу значущого інструменту зовнішньої політики держав. Прикладом держави, що зіткнулася з необхідністю активної протидії в інформаційному просторі, є Україна у контексті конфлікту з російською федерацією. Аналіз сучасних збройних конфліктів свідчить про зростаючу роль інформаційної складової як на етапі підготовки, так і в процесі управління бойовими діями.

Історична ретроспектива розвитку інформаційної війни відображає еволюцію стратегій боротьби за вплив у людській цивілізації. Багаточисельні історичні приклади ілюструють вирішальне значення інформаційних маніпуляцій та дезінформації у досягненні військово-політичних цілей.

Теоретичною проблемою дослідження інформаційної війни є її нелінійна та стохастична природа, що ускладнює застосування класичних моделей конфлікту. На відміну від традиційної війни з її чітко визначеними елементами, інформаційна війна характеризується прихованим впливом на структурні компоненти конфлікту шляхом створення віртуальних суб'єктів та ситуацій.

Метою інформаційної війни є дестабілізація морально-психологічного стану противника та підриг його матеріальних ресурсів без застосування прямого фізичного насильства. Її вплив спрямований на руйнування державних інститутів через маніпулювання свідомістю населення. У цьому контексті особливої актуальності набуває розробка ефективних стратегій протидії психологічному впливу, що здійснюється за допомогою військових, економічних та політичних інструментів.

Таким чином, проблема комплексного використання засобів інформаційної боротьби залишається відкритою та потребує подальшого

наукового осмислення в умовах динамічного розвитку інформаційно-комунікаційних технологій та зростання обсягів інформаційного обміну.

Мета дослідження: Визначити зміст інформаційної політики в умовах військово – політичних конфліктів.

Для досягнення заданої мети визначені такі завдання:

- розкрити зміст поняття "інформаційна політика";
- охарактеризувати типи інформаційної політики в умовах конфліктів;
- визначити методи формування інформаційної політики, в умовах розв'язання політичних конфліктів;
- визначити роль та функції ЗМІ в інформаційній політиці;
- надати рекомендації щодо покращення інформаційної політики в умовах військово - політичних конфліктів;

Об'єкт дослідження – інформаційна політика як суспільне явище.

Предмет дослідження - Роль та функції ЗМІ в контексті військово - політичних конфліктів.

Інформаційна політика, будучи широким та багатогранним поняттям, може мати різний обсяг та вплив залежно від контексту. Наприклад, у рамках життєвого циклу інформації вона охоплює закони та норми, що регулюють усі етапи її існування – від створення до знищення. У сфері державного управління інформаційна стратегія розглядається як спосіб адаптації державних органів та інформаційних систем до динамічного середовища та використання інформації для прийняття рішень, демонструючи різне застосування терміну "інформаційна стратегія".

Методи дослідження: дедукція, індукція, аналіз, спостереження та порівняння.

Структура роботи: Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, поділених на підрозділи, висновків та списку використаних джерел. Загальний обсяг роботи – 65 сторінок. Список використаних джерел містить 51 найменування.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ В УМОВАХ ВІЙСЬКОВО – ПОЛІТИЧНИХ КОНФЛІКТІВ

1.1. Стан розробленості проблеми у науковій літературі

Аналізуючи історичні тенденції, стає очевидним, що розвиток інформаційної війни є відображенням розвитку людства та його цивілізаційної боротьби. Багато епізодів свідчать про те, як окремі військові прийоми та цілеспрямована дезінформація мали визначальний вплив, кардинально змінюючи розклад сил [41, с. 663].

Маніпулювання інформацією в інтересах певної сторони є суттєвою складовою інформаційної війни та інформаційних операцій. Ще в давнину китайський стратег Сунь Цзи у своєму трактаті «Мистецтво війни» одним із перших систематизував досвід впливу розвідки на противника, вважаючи перемогу без бою найвищим досягненням. З настанням епохи машин та широкомасштабних конфліктів інформаційна війна набула нового значення.

Під час Першої світової війни друковані засоби масової інформації вперше стали потужним інструментом впливу на ворога, особливо активно застосовуваним Англією. Поширення пропагандистських матеріалів, наприклад, щодо розташування німецьких військ, мало значний вплив, що призвело до створення у Великій Британії спеціального агентства для формування інформаційного простору з вигідним для союзників висвітленням подій війни [47, с. 128].

На думку В. Дудака, з якою варто погодитися, інформаційна війна в сучасних умовах є надзвичайно небезпечним видом протистояння, що включає в себе збір оперативних даних, забезпечення безпеки власних інформаційних ресурсів, а також розповсюдження пропаганди та дезінформації з метою введення в оману противника та ускладнення його інформаційної діяльності [41, с. 650].

Аналізуючи протистояння, Г. Г. Почепцов підкреслює суттєві відмінності між звичайною та інформаційною війною, розглядаючи їх як окремі феномени. На відміну від фіксованого арсеналу традиційної війни, інформаційна війна використовує гнучкі засоби та вирізняється високою непередбачуваністю. Якщо в звичайній війні території захоплюються фізично, то в інформаційній – свідомість "завойовується" поетапно, причому одна й та сама людина може неодноразово ставати об'єктом впливу через складні логічні конструкції.

Ще однією ключовою відмінністю є розмитість ідентифікації сторін конфлікту за соціальними ознаками. Вплив в інформаційній війні часто є латентним, неочевидним і може здаватися безневинним. Він також є селективним, по-різному резонуючи з різними соціальними групами. Головна небезпека інформаційної війни криється в відсутності видимих деструкцій, що ускладнює усвідомлення загрози та запуск систем захисту.

З огляду на вищезазначені відмінності, можна констатувати, що ключовою проблемою інформаційної війни є її нерегулярний та непередбачуваний характер. Саму концепцію цього конфлікту важко формалізувати як типову війну. У той час як загальна модель війни передбачає наявність чітких елементів, таких як сторони, суб'єкт і об'єкт впливу, контекст подій та конфлікт свідомостей, інформаційна війна, навпаки, прагне завуалювати та замінити ці структурні складові, не створюючи фактичних учасників або ситуацій.

Розглядаючи майбутнє медіа, країни стикаються з двома основними варіантами. Один – це формування та зміцнення державних ЗМІ з одночасним усуненням незалежних та пропагандистських каналів. Інший – підтримка незалежних медіа, що надають фактичну інформацію, але цей шлях виявляється слабким в умовах інформаційного протистояння. Цю думку підтверджує цитата Роберта Шока: "В інформаційних війнах той, хто шукає правду, не має шансів на перемогу, оскільки його обмежує сама правда, на відміну від брехуна, який може вдаватися до будь-яких тверджень" [41, с. 210].

Як і в будь-якій боротьбі, для досягнення успіху необхідно мати союзників – об'єднані сили, спрямовані проти противника. Інформаційна війна не є винятком. Створення таких коаліцій надає країнам значні переваги у вирішенні складних питань, включаючи застосування санкцій проти опонентів через дипломатичні канали, зокрема шляхом використання потенціалу закордонних ЗМІ.

Водночас, розвиток аналітичного мислення серед громадян не є першочерговим заходом протидії. Проте, формування здатності до критичного аналізу слід починати з раннього шкільного віку, щоб майбутні громадяни, маючи право голосу та впливаючи на важливі рішення, могли самостійно оцінювати ситуацію в країні, не покладаючись виключно на думки медіа чи окремих осіб. Для дорослого населення, яке вже завершило навчання, необхідні регулярні освітні програми, що сприяють розвитку аналітичних навичок.

Основне завдання інформаційної війни полягає в деморалізації та виснаженні матеріальних ресурсів противника, одночасно зміцнюючи власну міць. Її вплив не є фізичним, вона не призводить до загибелі людей, але спрямована на дестабілізацію державної машини без знищення населення. З огляду на це, необхідно розвивати психологічну стійкість. В інформаційній війні психологічний вплив досягається різними шляхами, включаючи застосування військових, економічних та політичних санкцій [4].

Отже, можна констатувати, що питання ефективного застосування інструментів інформаційної боротьби залишається відкритим. Подальший технологічний прогрес та розширення інформаційного обміну зумовлюють необхідність адаптації підходів у цій сфері.

У зв'язку з цим, є потреба в укріпленні наявних та створенні нових інституцій, спрямованих на протидію пропаганді та іншим формам інформаційної агресії. Нашою відповіддю на сучасну інформаційну зброю має стати активна іміджева дипломатія, просування позитивного бренду України на міжнародній арені через різноманітні канали комунікації та медіа.

Публічна дипломатія також є важливим інструментом у боротьбі з гібридними загрозами, дезінформацією та фейками. Формування привабливого образу України у світі потребує тісної координації зусиль усіх зацікавлених державних та недержавних організацій..

Водночас, важливим елементом протидії інформаційній війні є розвиток аналітичних навичок, навчання методам критичного аналізу інформації, захист від фальсифікацій та підвищення рівня медіаграмотності. Для досягнення цього необхідно інтегрувати навчальні матеріали з інформаційної безпеки та гігієни в освітній процес на всіх рівнях.

Процес осмислення складних соціально-політичних явищ, таких як війна та збройний конфлікт, має глибоке історичне коріння. Значущість цієї теми полягає як у її теоретичній глибині, так і в її безпосередній практичній цінності. За даними Міжнародного інституту стратегічних досліджень (The Guardian), 56 000 людей загинули в 63 збройних конфліктах у 2008 році та 180 000 у 42 конфліктах у 2014 році, що свідчить про масштабність проблеми та нагальну потребу в її правовому врегулюванні. Чітка правова кваліфікація збройного конфлікту є фундаментальною для визначення та застосування норм міжнародного гуманітарного права. Саме тому особливої актуальності набуває дослідження подій в Україні, пов'язаних зі збройним конфліктом у Донецькій та Луганській областях, а також обставин анексії Криму, які вже знайшли відображення у наукових працях таких авторитетних вчених та юристів, як В. М. Репецький, А. І. Рижов, Є. І. Стрельцов Л, І. Н. Арцибасов, Стюард Г, М.О. Акімов та інші [20, с. 145].

Нідерландський юрист Гуго де Грот у своїй праці «Про право війни і миру» свого часу підкреслив, що війна є ширшим явищем, ніж просто збройне зіткнення між державами, охоплюючи боротьбу сил. Ця концепція лягла в основу введення термінів «війна» та «збройний конфлікт» у Гаазькій конвенції 1907 року. Однак, згодом, у другій половині XX століття, термін «війна» зберіг своє первісне значення, а для опису міждержавних та внутрішніх

насильницьких протистоянь став використовуватися термін «збройний конфлікт». Міжнародний Червоний Хрест визначає збройний конфлікт як зіткнення між державами або зтяжне насильство між владою та організованими збройними групами. Врегулювання таких конфліктів правовим шляхом здійснюється за допомогою багатосторонніх інституційних механізмів, таких як ЄС, ОБСЄ та ООН, які базуються на двосторонніх і багатосторонніх міжнародних договорах, конвенціях, Статуті ООН та документах Ради Європи.

Важливо зазначити, що стаття 38 Статуту Міжнародного Суду ООН містить вичерпний перелік джерел міжнародного права, на які спирається Суд при вирішенні спорів. До них належать міжнародні договори (як загального, так і спеціального характеру), міжнародні звичаєві норми, загальні принципи права, визнані цивілізованими націями, прецедентне право та доктринальні праці. Кодифікація міжнародно-правових норм ведення війни була здійснена на двох Гаазьких конференціях (1899 та 1907 роки), результати яких відомі як «Гаазьке право». Захист жертв війни регулюється чотирма Женевськими конвенціями 1949 року та двома Додатковими протоколами до них 1977 року, що разом складають «Женевське право» в міжнародному гуманітарному праві.

При аналізі подій в Україні з позицій міжнародного гуманітарного права може виникнути спокуса універсально визначити всі конфлікти як міжнародні. Проте, така категоризація вимагає критичного підходу, оскільки правова кваліфікація збройного конфлікту, що визначає спектр зобов'язань сторін згідно з міжнародним гуманітарним правом, є ключовим аспектом [3, с. 169].

Проте, аналізуючи діяльність збройних угруповань «ДНР» та «ЛНР», конфлікт на сході України може бути визначений як неміжнародний збройний конфлікт, що накладає на сторони зобов'язання, передбачені спільною статтею 3 Женевських конвенцій, Додатковим протоколом II 1977 року, окремими положеннями Гаазької конвенції 1954 року про захист культурних цінностей та нормами, що регулюють застосування певних видів зброї.

Ситуація з конфліктом між російською федерацією та Україною є іншою. У випадку доведення факту обстрілів української території російськими силами та встановлення ними «загального» або «фактичного» контролю, це однозначно кваліфікуватиметься як міжнародний збройний конфлікт між Росією та Україною. Правове регулювання таких конфліктів здійснюється на основі міжнародного права збройних конфліктів, включаючи чотири Женевські конвенції 1949 року, Додатковий протокол I та інші релевантні міжнародні договори, які застосовуються в повному обсязі.

Щодо анексії Криму, її також слід розглядати як міжнародний збройний конфлікт між Росією та Україною. Однак існує точка зору, що фаза збройного конфлікту, пов'язана з окупацією, завершилася анексією, оскільки приєднання території шляхом анексії суперечить основоположним принципам міжнародного права та тягне за собою лише відповідальність держави-агресора, не створюючи легітимних правових наслідків. Сучасне міжнародне право розглядає анексію як форму агресії [2, с. 58.]. Україна кваліфікує дії російської федерації як пряму збройну агресію та закликає міжнародну спільноту визнати цей факт.

Стаття 2 Статуту ООН зобов'язує держави утримуватися від погроз силою або її застосування проти територіальної цілісності чи політичної незалежності будь-якої держави. ООН має повноваження визначати наявність загрози миру, його порушення або акту агресії. Визначення агресії, надане Генеральною Асамблеєю ООН у 1974 році, включає такі дії, як вторгнення, напад, окупація або анексія території іншої держави, застосування зброї, бомбардування, блокада портів чи узбережжя, напад на збройні сили іншої держави, порушення угод про перебування військ та використання нерегулярних збройних формувань для агресії. Відповідно до законодавства України, збройний напад або загроза незалежності та територіальній цілісності є підставою для введення воєнного стану.

Таким чином, з точки зору міжнародного гуманітарного права, дії Росії мають явні ознаки збройної агресії та порушують фундаментальні норми міжнародного права, що матиме значні правові наслідки для обох сторін конфлікту [32, с. 16].

На сьогодні в Україні тривають дискусії щодо розробки компромісної платформи для врегулювання російсько-українського конфлікту. Конфлікт є одним із ключових аспектів соціальних та міжнародних відносин, що потребує глибокого аналізу, оскільки саме через його призму можна повноцінно зрозуміти правові колізії та зобов'язання на рівні суспільної організації. Держава, як найвища форма соціальної організації, є ареною, де найбільш повно проявляються фундаментальні характеристики компромісу та конфлікту.

Це пояснюється, по-перше, тим, що динаміка конфліктів і компромісів розгортається в соціально неоднорідному суспільстві та регулюється державним устроєм; по-друге, подвійною природою компромісу та конфлікту: широкою (забезпечення стабільного функціонування організованого державою суспільства) та вузькою (спосіб врегулювання правових спорів, подолання соціальних розривів та порушення соціальних норм); по-третє, впливом професійної культури державних суб'єктів на виникнення конфліктів і компромісів.

Інформаційне забезпечення є критично важливим для всіх сфер людської діяльності. Прийняття обґрунтованих політичних, економічних чи комерційних рішень неможливе без належного розуміння контексту, тобто без якісної інформаційної підтримки. Це особливо стосується наукової сфери, де точність та об'єктивність результатів є першочерговими [34, с. 15].

Проведення наукового дослідження неможливе без глибокого знання відповідної тематики та джерел інформації, які визначають і підкреслюють специфіку досліджуваної галузі. Тому дослідники повинні мати чітке розуміння різноманітних інформаційних систем, що забезпечують їхню наукову діяльність, та ресурсів, які розкривають зміст їхніх досліджень.

Пошук і відбір інформаційних джерел у науковому дослідницькому процесі має бути планомірним, логічним та систематичним, що є необхідною умовою для об'єктивної оцінки наукової цінності досліджуваного питання. Дослідникам слід враховувати розмаїття форм представлення наукової інформації, яке особливо помітне в умовах інформаційного перенасичення. Це включає книги, періодичні видання, статті, доповіді на конференціях, монографії, навчально-методичні матеріали, нормативно-правові акти, електронні документи, що циркулюють у бібліотеках, інформаційних центрах, книжкових магазинах, видавництвах, науково-дослідних установах тощо.

У науковій літературі проблема воєнних конфліктів глибоко розкрита в роботах Г. Бутуля, Р. Дарендорфа, К. Боулдінга, а причини та шляхи їх запобігання аналізуються Дж. Робертсоном, С. Гантінгтоном та іншими. Вагомий внесок у вивчення воєнних конфліктів належить українським науковцям Г. Костенку, Г. Перепелиці, В. Горбуліну, М. Цюрупі. Дослідженню сучасних воєнних конфліктів та гібридних війн присвятили свої праці Ф. Хоффман, Дж. Мак-Куєн, В. Горбулін та В. Мандрагеля [28, с. 105].

Огляд наукових праць українських та зарубіжних дослідників переконливо демонструє стійкий інтерес наукової спільноти до проблематики висвітлення воєнних конфліктів у засобах масової інформації. Це питання було в центрі уваги таких відомих вчених, як Е. Гілбоа (з його дослідженням "ефекту CNN"), Й. Галтунг та В. Лінч, І. Блондель та інших. Серед зарубіжних дослідників варто відзначити праці А. Бріггса, П. Коблі та Д. Яноу, а серед українських – Г. Почепцова, Д. Орлової, Г. Синоруб, В. Різуна. Крім того, теоретичну основу дослідження склали теорія порядку денного М. Мак-Комбса та Д. Шоу, а також концепція "журналістики миру/війни" Й. Галтунга.

Модель соціального конфлікту, запропонована Ральфом Дарендорфом, базується на ідеї, що конфлікти є природним і постійним явищем у суспільстві, яке завдяки їм безперервно еволюціонує. Зміни в суспільстві відбуваються під впливом різних його елементів та частин.

Дарендорф описує суспільство як систему, де взаємодія між конфліктуючими соціальними групами або класами є динамічною та постійно змінюється. Соціальна боротьба розглядається як неминучий процес, а відсутність конфлікту є скоріше винятком, ніж правилом. Дарендорф вважав конфлікт рушійною силою змін, проте наголошував, що він не обов'язково має бути насильницьким. Важливим механізмом є управління конфліктами, яке дозволяє контролювати їхню інтенсивність і спрямовувати їхню "творчу енергію" на поступовий розвиток соціальних структур. Дарендорф підкреслював необхідність аналізу суспільних систем у їхній постійній зміні, яка є спонтанною та безперервною, якщо не стримується насильством, і може проявлятися в різних формах, включаючи конфлікти.

Соціальні конфлікти є результатом опору домінуючому тиску або впливу. Ключовими причинами їх виникнення є відносини панування та підпорядкування, владні структури та нерівномірний розподіл ресурсів між різними соціальними групами. Враховуючи універсальність нерівності в суспільстві, взаємодія між різними соціальними групами неминуче породжує конфлікти.

Дарендорф стверджував, що природа соціального конфлікту еволюціонує, але в кожній соціальній системі існує постійна боротьба за владу, що робить конфлікти невід'ємною частиною суспільного життя. Саме взаємодія та протистояння є рушійною силою соціальних змін. Дарендорф розглядав нерівність влади та панування як першоджерело соціальної нерівності та постійну причину класових протиріч. У соціології домінування часто розглядається як фундаментальний аспект суспільства, що проявляється в різних формах та контекстах.

Дарендорф ідентифікує різні рівні, на яких можуть проявлятися конфлікти, включаючи рівень групових претензій, рівень конфліктів між соціальними групами та рівень міжгрупових конфліктів. На думку

соціологічної науки, для успішного врегулювання конфлікту необхідні три ключові передумови:

- усвідомлення та визнання кожною стороною інтересів опонента
- високий рівень самоорганізації конфліктуючих сторін, що сприяє конструктивному діалогу, та прийняття сторонами встановлених норм і готовність до виконання досягнутих домовленостей.

Р. Дарендорф також розробив систематизацію, що включає 15 видів конфліктів, і запропонував ієрархічну модель конфліктів з різними рівнями інтенсивності, від міжособистісних зіткнень до масштабних суспільних протистоянь.

На характер класового конфлікту, який Ральф Дарендорф вважав центральним соціальним протиріччям, суттєво впливає природа панівної влади в певний історичний час. У сучасному світі цей конфлікт часто інтерпретується як протистояння між індустріальним та постіндустріальним етапами розвитку суспільства.

Дарендорф спостерігав тенденцію до зниження значущості конфліктів, притаманних індустріальним суспільствам, у міру трансформації владних відносин та суспільних умов, що призводить до виникнення нових форм протистояння. Він вважав нелогічним та контрпродуктивним намагатися регулювати такі конфлікти, оскільки вони є наслідком природного еволюційного шляху суспільного розвитку [47, с. 100].

Джон Рекс був помітним критиком моделі Дарендорфа, поділяючи ширше невдоволення британською соціологією середини ХХ століття. Його критика полягала в її недостатній увазі до класичної соціологічної спадщини, яку часто ігнорували на користь переважно марксистської теорії та модних теоретичних напрямків. Рекс вважав, що Дарендорф не повною мірою досліджує питання соціального порядку, наголошуючи, що за стабільністю влади стоїть фундаментальніший баланс сил. З цього можна зробити висновок про невід'ємну присутність конфліктів та загроз у соціальному житті. Поява

високоточної зброї масового знищення призвела до трансформації ведення військових конфліктів, де інформаційний простір поступово набуває ключового значення як арена боротьби за перевагу та досягнення цілей.

1.2. Поняття інформаційної політики

Інформаційна політика охоплює організацію процесів генерації, розповсюдження та архівування інформації в соціальних системах, які характеризуються високою сприйнятливістю до внутрішніх та зовнішніх інформаційних потоків. З цієї причини управління та контроль над цими процесами є невід'ємною частиною функціонування будь-якої організації [4, с. 1-5]. Для формування незалежного погляду на світ необхідний дієвий інструмент інтерпретації, що дозволяє створювати власну картину новин та подій і доносити її до інших. Однак, на сьогодні не існує універсальної моделі, яка б адекватно відображала глобальні та національні події. У цьому контексті особливої ваги набуває вміння орієнтуватися в інформаційному просторі.

Процеси створення, обміну та збереження інформації є характерними як для суспільства в цілому, так і для окремих індивідів. Відомо, наприклад, що Микита Хрущов зазвичай читав пресу вночі, але одного разу вирішив перекласти обов'язок складання анотацій на своїх помічників. Проте, через деякий час, засумнівавшись, Хрущов перевірів їхні звіти і виявив значні розбіжності між своїм розумінням прочитаного та їхнім: теми, які він вважав важливими, вони оцінювали як незначні.

Соціальні системи можуть маніпулювати публічним інформаційним простором, надаючи перевагу певним ідеям або повністю витісняючи небажані, шляхом селективного копіювання та видалення інформації. Така тотальна цензура є характерною ознакою тоталітарних держав.

Проте й демократичні суспільства здатні формувати інформаційний простір, акцентуючи увагу на одних повідомленнях та замовчуючи інші.

Держави зазвичай контролюють такі чутливі сфери, як державна таємниця, науково-технічна та військова інформація, питання суспільної моралі (особливо контент, що пропагує насильство та порнографію), а також публічні висловлювання щодо державної влади.

При цьому всі держави (офіційно чи неофіційно) прагнуть максимально контролювати інформаційні потоки, стикаючись з об'єктивними обмеженнями контролю та опором громадян, які цінують свої демократичні права та не бажають тотального контролю. Парадоксально, але часто недостатня поінформованість про державні справи може створювати у громадян відчуття психологічної безпеки.

Інформація є відбитком реального світу, а її ефективне використання сприяє кращому управлінню цією реальністю. Людство навчилося оперувати з інформацією, особливо коли її обсяги стають занадто великими для людського мозку, зокрема для пам'яті. Прагнення контролювати процеси створення, поширення та збереження інформації є невід'ємною характеристикою соціальних систем. Історично ці процеси піддавалися різноманітним формам фільтрації. Однак у сучасних умовах поширення Інтернету значно послабило можливості держави щодо монопольного контролю над інформаційним простором [9, с. 27].

Державам слід ініціювати створення спеціальних органів (аналогічних існуючим у Росії, Ізраїлі та Китаї) для відстеження громадської думки, що циркулює в онлайн-середовищі. Це фактично сприяє органічному розвитку інформаційного простору для країн. З іншого боку, ефективна інформаційна політика може стати каталізатором позитивних трансформацій у соціальних системах, зокрема: сприяти консолідації компаній та підтримці спільної глобальної парадигми, спрямовувати суспільство до нових поведінкових моделей, пов'язаних з модернізацією сільських територій, а також забезпечувати дотримання етичних принципів у діяльності компаній. Інформаційна політика повинна оперативно реагувати на поширення

різноманітних ідей, аналізуючи їхній потенційний вплив на суспільство (позитивний чи негативний), що має бути враховано в механізмах зберігання та розповсюдження інформації.

Основною метою державної інформаційної політики є регулювання реальних та можливих загроз і небезпек для забезпечення належних умов задоволення інформаційних потреб громадян та реалізації національних інтересів. До суб'єктів інформаційних відносин належать громадяни, юридичні особи, держави, міжнародні організації та особи без громадянства. Від імені держави в цих відносинах виступають Президент України, Верховна Рада України, Кабінет Міністрів України, Національна рада з питань телебачення і радіомовлення України та Державний комітет телебачення і радіомовлення України.

Об'єктами інформаційних відносин є задокументовані або публічно оприлюднені відомості про події та явища в політичній, економічній, культурній, медичній, соціальній, екологічній, міжнародній та інших сферах. Серед головних завдань державної інформаційної політики – формування інформаційного простору, оновлення інформаційної інфраструктури, розвиток інформаційно-комунікаційних технологій, створення, підготовка та ефективне використання національних інформаційних ресурсів, а також забезпечення безперешкодного доступу до них.

Зasadничими принципами інформаційної політики є свобода інформації, забезпечення суспільства суспільно важливою інформацією, сприяння міжнародній спільноті в отриманні інформації та доказів з України, а також захист найважливіших інтересів людини та суспільства від прямої шкоди.

Основні складові та процедури державної інформаційної політики включають гарантування доступу громадян до інформації, розвиток національних інформаційних систем та мереж, матеріально-технічне, фінансове й організаційне забезпечення інформаційної сфери, формування правової та наукової основи її діяльності, забезпечення раціонального використання

інформації, підтримку постійного оновлення, збагачення та збереження національних інформаційних ресурсів, а також створення комплексної системи інформаційної безпеки.

Оскільки інформаційна політика України та політика інформаційної безпеки країни є тісно переплетеними, доцільно детально розглянути ключові аспекти інформаційної політики України [2, с. 132]. Пропозиція І. В. Арістової є слушною, оскільки вона наголошує на необхідності переосмислення політичних пріоритетів держави та розробки нової концептуальної основи регулювання ринку інформаційних технологій з метою забезпечення національних інтересів в інформаційній сфері.

Для досягнення цієї мети рекомендується врахувати наступні аспекти:

1. Створення сприятливих умов для зростання інформаційної галузі, включаючи підтримку розвитку високотехнологічних секторів, таких як виробництво різноманітних інформаційних продуктів та надання інформаційних послуг, залучення приватних інвестицій, формування збалансованого конкурентного середовища, розвиток інформаційної інфраструктури тощо [5, с. 176].

2. Важливо розвивати бібліотечну інфраструктуру, удосконалювати довідково-інформаційне обслуговування та забезпечувати соціально комфортні умови для використання інформаційних технологій, інформації та даних (ІКТ) з метою розширення доступу громадян до інформаційної інфраструктури та мережевих послуг.

3. Необхідно створити сприятливе середовище для формування ключових навичок використання потенціалу інформаційного суспільства, сприяти активному застосуванню мережевих технологій у бібліотеках, університетах та школах, а також підтримувати зростання комп'ютерної культури серед населення, надаючи інформацію про можливості інтернет-ресурсів у різних сферах діяльності.

4. Слід заохочувати наукові дослідження та суспільно важливі програми в галузі ІКТ, підтримувати перспективні національні розробки, стимулювати інноваційне застосування ІКТ в усіх сферах життя, полегшувати залучення ризикового капіталу та проводити реформу організаційної структури для створення передових наукових установ, зокрема дослідницьких центрів міжнародного рівня.

5. Потрібно розвивати інформаційні системи зв'язку та навчальні ресурси для органів державної влади, покращувати доступ до національної інформації, оптимізувати методи надання державних послуг, підтримувати національні інформаційні центри, а також розширювати електронну взаємодію між центральними, регіональними та місцевими органами влади. На базі національної інформаційно-комунікаційної системи необхідно створити інтегровану та орієнтовану на потреби користувачів систему національних інформаційних послуг, що стане важливим публічним джерелом інформації для країни.

Висновки до першого розділу

Узагальнюючи результати аналізу наукових підходів до трактування поняття «інформаційна політика», можна дійти висновку, що в сучасному науковому дискурсі це поняття не має єдиного, чітко визначеного змісту. Дослідники по-різному інтерпретують суть інформаційної політики: від практичних заходів держави у сфері регулювання інформаційних потоків і протидії кіберзагрозам — до стратегічного бачення розвитку інформаційного суспільства та забезпечення національної безпеки в інформаційному вимірі. Ця розмитість понять свідчить про фрагментарний підхід до аналізу інформаційної політики, в межах якого окремі дослідники концентруються переважно на окремих функціональних чи інституційних аспектах.

Особливої актуальності проблема узгодженості понятійного апарату набуває в умовах військово-політичних конфліктів, коли інформаційна політика стає інструментом стратегічного впливу та одним із визначальних чинників гібридного протистояння. Наявність чітко визначених цілей, завдань і принципів інформаційної політики є запорукою її ефективної реалізації як у мирний час, так і в умовах зовнішніх викликів та загроз. Водночас, аналіз виявив, що відсутність єдиного підходу до розуміння інформаційної політики та узгодженої термінології створює концептуальні суперечності, які ускладнюють формування цілісної державної стратегії в інформаційній сфері.

Таким чином, можна зробити висновок, що однією з ключових проблем сучасної інформаційної політики України є її теоретична та нормативна неузгодженість. Ця проблема суттєво знижує ефективність практичної реалізації інформаційної політики, зокрема в умовах військово-політичної нестабільності. Тому вбачається необхідність розроблення цілісного підходу до визначення інформаційної політики як багатоаспектного явища, що включає як стратегічні, так і оперативні складові, а також її нормативного закріплення у вигляді загальнодержавної концепції або інформаційного кодексу. Це

дозволить забезпечити цілісність і послідовність дій держави в інформаційній сфері, підвищити її спроможність до інформаційного самозахисту, а також сприятиме формуванню ефективного механізму інформаційного впливу в умовах гібридної війни та глобальної інформаційної конкуренції.

РОЗДІЛ 2. ІНФОРМАЦІЙНА ПОЛІТИКА В УМОВАХ ВІЙСЬКОВО – ПОЛІТИЧНИХ КОНФЛІКТІВ

2.1 Роль та функції ЗМІ в контексті військово – політичних конфліктів

Петро Порошенко, на той момент Президент України, підписав указ, який затвердив "Доктрину інформаційної безпеки в Україні", прийняту РНБО. Документ став дійсним з дня його публікації [41, с. 210].

Документ підкреслює, що прийняття доктрини інформаційної безпеки України було викликане актуальними загрозами національній безпеці в інформаційній сфері та потребою у визначенні новітніх підходів до навчання систем безпеки та захисту. Основна мета доктрини полягає у визначенні принципів формування та реалізації державної інформаційної політики, особливо в контексті протидії деструктивному інформаційному впливу з боку Росії в умовах розв'язаної нею гібридної війни. Документ окреслює національні інформаційні інтереси України, загрози їхній реалізації, а також стратегічні орієнтири та пріоритети інформаційної політики держави. Забезпечення реалізації доктрини покладається на РНБО, яка координуватиме зусилля правоохоронних органів у сфері інформаційної безпеки, особливо в умовах агресивної інформаційної війни проти України як на її території, так і на міжнародній арені. Ефективна реалізація доктрини можлива лише за умови належної координації дій усіх органів державної влади. РНБО також відповідатиме за визначення основних напрямів діяльності відповідно до положень цього документа. Кабінет Міністрів України, зі свого боку, забезпечуватиме практичне втілення державної інформаційної політики, здійснюватиме фінансування програм у сфері кібербезпеки, а також спрямовуватиме та координуватиме роботу відповідних міністерств та інших органів виконавчої влади [5, с. 97].

На Міністерство інформаційної політики України покладено завдання щодо організації та здійснення моніторингу загальнодоступних ЗМІ та онлайн-джерел у національному інтернет-просторі для виявлення забороненого контенту. Також міністерство здійснює моніторинг загроз національній безпеці та інформаційним інтересам держави. Одним із важливих напрямків діяльності Міністерства інформаційної політики є сприяння інформуванню міжнародної спільноти та представлення офіційної позиції України в закордонних засобах масової інформації.

Доктрина також визначає коло завдань для таких відомств, як Міністерство оборони, СБУ, Держспецзв'язку, розвідувальні служби та Національний інститут стратегічних досліджень. Забезпечення захисту українського інформаційного простору від аудіовізуальної пропаганди та деструктивного впливу держави-агресора є сферою відповідальності Міністерства культури, Державного департаменту з питань кінематографії, Національної ради з питань телебачення і радіомовлення та Держкомтелерадіо України, відповідно до їхніх повноважень.

Міністерство інформаційної політики також має визначати актуальні пріоритетні напрями державної інформаційної політики та здійснювати нагляд за її реалізацією, а також за діяльністю центральних і місцевих органів виконавчої влади у сфері забезпечення інформаційного суверенітету України, урядового зв'язку та комунікацій під час криз, особливо в антитерористичній діяльності.

Поняття "інформаційна політика" також може трактуватися як метод управління інформаційними потоками та ресурсами, що генеруються різними інституційними одиницями (наприклад, державою, державними установами, приватними організаціями), кожна з яких може мати власні погляди та інтереси щодо інформації. У цьому підході інформація розглядається як суто технічний інструмент поряд з іншими бізнес-активами, а інформаційна політика фактично зводиться до кількісного регулювання обсягів поширення інформації та/або

якісного контролю за її розповсюдженням з метою доставки до конкретної цільової групи та досягнення запланованого ефекту [31, с. 108].

Зіставляючи представлені визначення інформаційної політики, можна констатувати різноплановість поглядів науковців на поняття "політика". У першому та останньому визначеннях політика розглядається як політична категорія, що описує "сферу взаємовідносин між різними соціальними групами та окремими особами, спрямовану на використання органів публічної влади для задоволення їхніх суспільно важливих інтересів і потреб". В. Пашкова ж визначає політику як стратегічний курс, "лінію поведінки держави на певній території, ініційовану або схвалену урядом, політичною партією тощо". При цьому ряд дослідників (О. Дем'янчук, О. Кілієвич, В. Тертичка) вважають, що термін "держава" є релевантним лише в політичному контексті.

Інформаційна політика держави, за В. Карпенком, має внутрішню складову, спрямовану на максимальне задоволення інформаційних потреб громадян, та зовнішню складову, метою якої є формування позитивного образу країни у світі, інформування міжнародної спільноти про різні аспекти життя України (політику, економіку, культуру, інвестиції) та підтримка експорту українського інформаційного контенту.

О. Соснін розглядає державну інформаційну політику як синонім державної політики розвитку інформаційного суспільства. Він стверджує, що інформатизація є глобальним процесом, який радикально змінює структуру та характер світового економічного й соціального розвитку, сприяючи переходу до економіки, заснованої на знаннях, нових форм інформаційного обміну та впливу в більшості сфер, а також впливає на природу світового розвитку, соціально-економічні відносини, рівень і якість життя всіх членів суспільства.

Ми частково не поділяємо цю точку зору, оскільки вважаємо, що інформаційна політика є значно ширшим поняттям. На нашу думку, політику обробки даних слід розглядати як частину інформаційної політики держави, яка також охоплює питання зміцнення інформаційної безпеки, захисту

інформаційного суверенітету, забезпечення незалежності ЗМІ, розвитку інформаційної інфраструктури, захисту свободи вираження поглядів, права на інформацію та інші важливі аспекти.

Раніше ми визначили, що інформаційну політику найбільш доцільно розглядати як стратегічні настанови у сфері публічної інформації. Її зміст розкривається у відповідних політичних концепціях, планах і програмах формування інформаційного простору країни. Ці стратегічні документи пропонують різні підходи до вирішення проблем, з якими стикається держава в інформаційній сфері. Зміст національних інформаційних політик кожної країни визначається специфікою її політичного та соціально-економічного розвитку, а також набутим досвідом у сфері створення, поширення та використання інформації як усередині країни, так і на міжнародній арені.

Створення та впровадження інформаційної політики в різних державах має свої унікальні характеристики та складнощі. Серед факторів, що впливають на цей процес, слід виділити рівень розвитку відповідної інфраструктури, недостатнє усвідомлення важливості інформації, обмежену державну підтримку, відсутність адекватного законодавства та відтік кваліфікованих кадрів [8, с. 208].

Більшість розвинених країн розглядають розбудову інформаційного суспільства як стратегічний фундамент свого соціально-економічного, політичного та культурного прогресу та активно впроваджують відповідну інформаційну політику, затверджуючи для цього необхідні коротко-, середньо- та довгострокові плани. У багатьох розвинених країнах державна інформаційна політика переважно зосереджена на розвитку інформаційного суспільства, впровадженні новітніх технологій в державне управління та активному здійсненні політичної влади через забезпечення доступу громадян до публічної інформації, підтримку наукових досліджень у сфері нових технологій, розвиток електронних інформаційних ресурсів, плани інформаційного обслуговування в Інтернеті та міжнародну співпрацю в інформаційній сфері.

Таким чином, основними завданнями державної інформаційної політики є: розбудова національного інформаційного сектору та його інфраструктури; забезпечення інформаційної безпеки на особистому, корпоративному та державному рівнях, а також кібербезпеки (захист від неправомірного використання, підробки інформації); охорона конфіденційної інформації та державної таємниці; створення сприятливого середовища для інтеграції України у світовий інформаційний простір; розвиток освіти у сфері інформаційної економіки, зокрема медіа, комунікацій, обробки та створення інформації, а також надання інформаційних послуг; формування прозорого інформаційного ринку та детінізація цієї сфери; формування соціальної свідомості громадян, необхідної для ефективної роботи в умовах інформаційного суспільства.

Указом Президента України Петра Порошенка було введено в дію рішення РНБО про затвердження "Доктрини інформаційної безпеки України". Документ почав діяти з дня його офіційного опублікування [41, с. 260].

Документ обґрунтовує необхідність ухвалення доктрини інформаційної безпеки України появою актуальних загроз національній безпеці в інформаційній сфері та потребою в розробці інноваційних підходів до навчання систем безпеки й захисту в умовах глобалізації та вільного інформаційного обміну. Метою доктрини є визначення принципів формування та реалізації державної інформаційної політики, зокрема в аспекті протидії деструктивному інформаційному впливу Росії в умовах гібридної війни.

Важливо також зазначити, що ЗМІ є активною та незалежною частиною суспільно-політичної системи, виконуючи в демократичних державах функцію "четвертої влади". ЗМІ – це масштабна мережа організацій, що здійснюють збір, обробку та розповсюдження інформації, впливаючи на регуляторні процеси в усіх сферах державного управління, сприяючи реалізації політичних цілей та поширюючи прогресивні політичні й правові стандарти [42, с. 48].

Незважаючи на прагнення ЗМІ до свободи від влади та політичного контролю, їхня незалежність не гарантує об'єктивності. У наданні інформації суспільству часто домінують інтереси певних соціальних груп. Політичний PR, особливо через медіа, є інструментом політичного процесу. Пропаганда, як спосіб управління політикою, організовує діяльність ЗМІ для досягнення конкретних політичних цілей або вирішення проблем.

Почепцов зазначає, що політичний піар переважно використовує виборчі технології, а сучасна політика набуває рис "драми" посереднього рівня. У цьому контексті продуктивність визначається як дія, що здійснюється однією особою чи групою для іншої в присутності сторонніх спостерігачів. Розробка та застосування PR-технік у ЗМІ є свідомим процесом управлінських структур для реалізації конкретних завдань.

Метою відділів зв'язків з громадськістю є максимальне поширення PR-повідомлень через співпрацю зі ЗМІ. Загалом, PR, включаючи політичний, використовує медіа для досягнення комунікаційних цілей. Сила політичного впливу ЗМІ залежить від охоплення аудиторії та доступних ресурсів. Сьогодні основними видами ЗМІ є друковані видання, телебачення, радіо та Інтернет. Розглянемо докладніше ті, які найбільш активно залучені до політичної сфери, зокрема друковані ЗМІ та телебачення.

Для проведення виборчої кампанії обов'язково використовуються спеціальні методи та прийоми впливу на виборців через ЗМІ. Серед цих тактик – дезінформація, маніпуляції, поширення чуток і міфів. Дезінформація являє собою метод психологічного переконання опонентів або виборців шляхом свідомого надання їм оманливої інформації про факти. Дезінформація включає навмисне використання неправдивих відомостей та повідомлень, що є різновидом обману, через що її важко відрізнити від шахрайства. Основними інструментами поширення дезінформації в стратегічних психологічних операціях зазвичай є ЗМІ, радіо, телебачення, інтернет та інформаційні джерела. Маніпуляція ж – це метод тонкого психологічного впливу,

спрямований на штучне коригування поведінки, ідей, поглядів та думок виборців.

Існує три фази впливу на свідомість. Перша фаза спрямована на вкорінення в свідомості людей ідей, мотивацій та цінностей, вигідних лідеру. Друга фаза передбачає незначну корекцію сприйняття конкретних подій, процесів та фактів, що також впливає на емоційне та практичне ставлення виборців до певних явищ. Третя фаза полягає у радикальній зміні світогляду шляхом поширення серед виборців сенсаційних, емоційно забарвлених та важливих повідомлень. У функціонуванні політичної системи громадська думка виступає постійним регулятором, що допомагає виконувати різні ефективні ролі, а саме: бути своєрідною "колегією", яка визначає політичний статус певної спільноти, а також надавати поради щодо оптимальних політичних дій. Політики приймають рішення, регулюють поведінку індивідів, суспільства та інституцій, а також підтримують або виступають проти певних ідей, цінностей та норм [7, с. 5 - 7.]

Для виконання цієї функції необхідно розуміти вплив громадської думки на політичну систему. Зазвичай громадська думка формується під впливом усіх засобів масової інформації, метою яких є інформування суспільства про поточні події. Така інформація є важливим стимулом у процесі формування думок, і в цьому контексті особливо важливу роль відіграють фактичні знання. Для розкриття сутності проблеми чи питання використовуються яскраві та характерні факти, приклади й ілюстрації, які роблять проблему ближчою та зрозумілішою для аудиторії (глядачів, читачів).

Важливо зазначити, що більшість аудиторій одночасно споживають інформацію з кількох медіа або медіа-джерел, оскільки саме вони формують громадську думку через свою аудиторію. Держава, відповідно до конституції та чинного законодавства, зобов'язана контролювати засоби масової інформації для запобігання поширенню інформації, що може завдати шкоди громадянам. ЗМІ не лише надають інформацію та передають повідомлення, але й

просувають певні ідеї, погляди, політичні плани, таким чином беручи участь у формуванні суспільства та підсилюючи вплив інформації.

У демократичному суспільстві засоби масової інформації є невід'ємною частиною політичної системи, поряд з парламентом, виконавчою та незалежною судовою гілками влади. Їх часто називають не "четвертою владою", а скоріше "владою громадянського суспільства". Основні функції ЗМІ в ліберально-демократичному суспільстві включають контроль над владою, здійснення тиску на владні структури, забезпечення комунікації та зміцнення довіри між владою та суспільством.

Існують різні погляди на те, чи є медіа владною структурою:

1. Деякі вважають ЗМІ фактично "четвертим урядом", що має здатність формувати громадську думку, хоча й не використовуючи примусові засоби;
2. Інші стверджують, що назва "четверта сила" є лише метафорою, оскільки в країні є три основні гілки влади, і медіа не можуть бути четвертою. Влада передбачає відповідальність, і втрата підзвітності позбавляє владу її сутності.

У сучасному демократичному суспільстві роль та вплив засобів масової інформації є надзвичайно великими. Їхня здатність формувати громадську думку дозволяє називати ЗМІ "четвертою владою", символічно прирівнюючи їх до законодавчої, виконавчої та судової гілок влади. Громадська думка може протистояти реалізації вимог влади за підтримки ЗМІ, звідки походить термін "четверта сила".

Прихильники цієї ідеї вважають, що медіа є впливовими, оскільки здатні сприяти мирному врегулюванню соціальних проблем, використовувати державні можливості та чинити тиск на уряд через політичні партії. Тому побудова та забезпечення демократичної основи для ЗМІ стало одним із ключових завдань Української держави після здобуття незалежності. Конституція України та інші законодавчі акти надають цьому питанню великого значення. Зокрема, стаття 34 Конституції України гарантує кожному

право на свободу думки і її вираження, на вільне висловлення своїх поглядів і переконань [37].

За кожним закріплено право вільно збирати, зберігати, використовувати та передавати інформацію будь-яким обраним способом. Закон України "Про друковані засоби масової інформації (пресу) в Україні" розвиває цю норму, гарантуючи кожному громадянину право на вільний і незалежний пошук, отримання, фіксацію, зберігання, використання та поширення інформації.

Політичний PR слід розглядати як безперервний процес, спрямований на створення соціально прийнятного та ефективного іміджу, що ілюструється прикладами політичного PR, зокрема роботою газети "Вечірня Полтава". Газета "Вечірня Полтава", маючи реєстрацію як регіональне, загальноукраїнське та міжнародне видання, демонструє значне зростання тиражу. У зв'язку з цим, її публікації, як важливий матеріал напередодні виборів, є цікавими для суб'єктів виборчого процесу.

Газета "Вечірня Полтава" висвітлює питання виборчої кампанії відповідно до Закону України "Про вибори Президента України", дотримуючись принципу рівності кандидатів та політичних сил, надаючи можливість для проведення попередніх виборів. Розміщення передвиборної реклами здійснюється згідно з постановою Центральної виборчої комісії "Про Порядок визначення середньозваженої вартості одиниці друкованої площі та ефірного часу для розміщення матеріалів передвиборної агітації під час загальнодержавних виборів" 2009-2010 років.

Щоб кандидати на посаду Президента України мали рівні можливості для агітації через засоби масової інформації, вартість одиниці друкованої площі визначається згідно з вимогами чинного Закону "Про вибори Президента України". Центральна виборча комісія (ЦВК) у співпраці з Національною радою з питань телебачення і радіомовлення встановлює середньозважені величини за одиницю друкованої площі та ефірний час. Для загальнодержавної виборчої кампанії 2009-2010 років ЦВК затвердила ці величини [22, с. 556].

Підсумовуючи, інформаційна політика є ключовою частиною політичної комунікації та одним з найважливіших соціальних інститутів, що забезпечує збір, обробку та поширення інформації. Політичний PR визначається як управління політичною масовою комунікацією за допомогою засобів масової інформації. ЗМІ, які мають вплив на уряди та формують громадську думку, є важливим інструментом соціального устрою, і їхня роль значною мірою залежить від специфіки політичної системи в конкретному регіоні чи країні.

2.2. Контроль інтернету країнами під час політичних криз та конфліктів.

Медіа включають у себе "традиційні" форми, як-от телебачення, радіо, кіно, компакт-диски та DVD, а також друковані засоби масової інформації та інші джерела інформації, зокрема Інтернет і віртуальні сервіси, наприклад, веб-простір [47, с. 127].

Роль засобів масової інформації в сучасному суспільстві є значною та постійно зростає. Сьогодні важко уявити повсякденне життя без телебачення, електронної пошти, відеосервісів, новинних інтернет-порталів чи блогів. Їхня традиційна функція своєрідного "вікна у світ" розширюється, і ЗМІ виконують нову роль – форуму для соціальної взаємодії та комунікації. Завдяки медіа, де різноманітний контент є об'єктом купівлі та продажу, забезпечується доступ до будь-якої інформації та можливість самостійно публікувати мультимедійний контент. Подібно до трьох традиційних гілок демократичної влади (законодавчої, виконавчої та судової), пов'язаних з державою, традиційні ЗМІ, відомі як "четверта влада", історично допомагали громадськості розв'язувати свої питання.

Замість підтримки гнобителів, ставати на захист тих, кого утискають. Деякі вважають Інтернет п'ятою силою, оскільки він конкурує з традиційними ЗМІ у висвітленні проблем, виступаючи як посередник та відкриваючи нові

можливості. Організації, що його розвивають, є формою соціальної активності. Зростаючий вплив ЗМІ, особливо Інтернету, підвищує обізнаність та залученість, полегшує доступ до інформації, але водночас несе ризик погіршення ситуації.

ЗМІ сприяють співчуттю та правозахисній діяльності у світі, але також можуть стати інструментом поширення ненависті, стереотипів та дезінформації. Діти та молодь особливо вразливі до онлайн-загроз. Уряди завжди прагнули певною мірою контролювати доступ до засобів масової інформації, щоб впливати на громадську думку, підтримувати певні дії або протидіяти їм. Однак контрольовані ЗМІ можуть надавати людям соціальну обізнаність, знання про світові події, об'єктивний аналіз, інформацію про економічну ситуацію, політичні події та соціальні факти [42, с. 53].

Державні органи можуть здійснювати цілеспрямований контроль за ЗМІ, наприклад, аналізуючи інтернет-трафік або телефонні комунікації, мотивуючи це питаннями національної безпеки. Крім того, влада може вдаватися до повного блокування доступу до певної інформації. Підтвердженням цього є відключення мобільного зв'язку в Ірані в середині 2009 року та в Єгипті наприкінці 2010 року, припинення трансляції радіо та супутникового телебачення, а також видворення журналістів із зон конфлікту. Як приклад, у 2009 році журналістам було наказано залишити північно-західну провінцію Китаю Сіньцзян, щоб уникнути висвітлення в медіа соціальних конфліктів у цьому регіоні.

В Європі спостерігається проблема втручання урядів у діяльність засобів масової інформації. У 2011 році Угорщина прийняла закон про медіа, який надає державним органам повноваження контролювати та карати будь-які медіа, включно з приватними контент-провайдерами, а також блокувати або обмежувати їхнє мовлення на підставі нечітко визначених критеріїв. У деяких інших європейських країнах наклеп залишається кримінально караним діянням, що може призвести до позбавлення волі журналістів за публікацію фактів чи

думок, які можуть завдати шкоди іншим. Слід також враховувати, що свобода вираження поглядів може вступати в протиріччя з іншими правами людини, зокрема правом на приватне життя, яке включає недоторканність особистого та сімейного життя, житла, таємницю кореспонденції, а також право на честь і гідність.

Потенційна суперечність існує між свободою вираження поглядів та недискримінацією, особливо коли право на підбурювання до агресії реалізується через розпалювання ненависті у словесній формі. Розпалювання ненависті через словесні висловлювання може мати тяжкі та руйнівні наслідки, особливо при їхньому поширенні через засоби масової інформації. На міжнародному рівні існує загальне розуміння того, що словесні напади повинні бути заборонені законом, і такі заборони мають перевагу над гарантіями свободи слова.

Рада Європи через Комітет Міністрів 21 вересня 2011 року сформулювала десять основних принципів управління Інтернетом: 1. Захист усіх фундаментальних прав і свобод, визнаючи їхню універсальність, неподільність, взаємозалежність та взаємозв'язок.

2. Забезпечення повної залученості урядів, приватного сектору, громадянського суспільства, технічних фахівців та користувачів.

3. Визнання відповідальності держав у питаннях міжнародної публічної політики, що стосуються Інтернету.

4. Надання більших прав та можливостей користувачам Інтернету для реалізації їхніх основних прав і свобод та їхньої участі в управлінні Інтернетом.

5. Визнання універсальності, глобального характеру та загальної доступності Інтернету.

6. Забезпечення цілісності, безпеки, стабільності, надійності та стійкості Інтернету.

7. Підтримка децентралізованої моделі щоденного управління Інтернетом.

8. Заохочення відкритих стандартів та сумісності Інтернету, а також збереження його цілісності.

9. Забезпечення максимально широкого доступу до інтернет-контенту, програм та послуг.

10. Підтримка культурного та мовного різноманіття в онлайн-середовищі.

Україна демонструє, як інтернет та цифрові технології допомагають Збройним Силам у боротьбі з агресором, а населенню – надавати їм допомогу. "Дія" стала важливим джерелом інформації та інструментом для армії, а "ІТ-армія" проводить кібератаки на російські веб-ресурси та сервіси. На даному етапі війна в Україні продемонструвала три основні цифрові тренди. По-перше, технологічні нововведення в Україні стали інструментом компенсації традиційної військової переваги Росії шляхом активізації участі цивільних. По-друге, відбулося розмиття кордону між цивільним та військовим аспектами конфлікту, оскільки цивільні громадяни унікальним чином включилися в боротьбу за допомогою цифрових технологій. На жаль, міжнародне гуманітарне право не встигає за цими змінами, що викликає занепокоєння щодо застосування норм і звичаїв війни в цифровому просторі. По-третє, конфлікт створив значний масив потенційно цінних даних для притягнення до відповідальності осіб, винних у воєнних злочинах. Проте поширення відкритих досліджень також містить ризик аналітичних спотворень та методологічної неузгодженості.

Держави та громадські організації, що беруть участь у запровадженні воєнного стану, повинні враховувати ці нові реалії. Цифрові технології відіграють ключову роль у військових діях. Оперативне створення нової політичної та правової бази сприятиме ефективнішому захисту цивільного населення та притягненню винних до відповідальності міжнародними інституціями в майбутніх конфліктах [2, с. 22.].

У війні в Україні вплив цифрових технологій виходить далеко за межі безпілотників та їхнього масового застосування. Розвідка є ключовим

елементом як міжнародної підтримки України, так і дій Росії. Інтернет-журналістика, звісно, не є чимось новим. Багато експертів вважали конфлікт між Ізраїлем та Газою у 2012 році першою у світі "війною в Твіттері", оскільки "Ісламська держава" та інші терористичні угруповання використовували соціальні мережі для пропаганди, залучення прихильників та впливу на світову громадську думку.

Однак той масштаб, з яким росія та Україна надають першочергове значення глобальній інформаційній війні, є безпрецедентним. На початку агресії українці демонстрували свій опір через меми, відеоролики та фотографії. Донесення інформації про український опір до західної аудиторії було необхідним для збереження військової та іншої підтримки.

Отже, вторгнення в Україну ілюструє унікальний вплив новітніх технологій на бойові дії та зростаючу роль цивільного населення у використанні інформаційно-комунікаційних технологій. Це, в свою чергу, ставить складні питання щодо меж застосування міжнародного гуманітарного права та ризиків, пов'язаних із використанням інформації з відкритих джерел для забезпечення справедливих судових процесів за відсутності чітких процедур.

Представникам влади необхідно подвоїти зусилля для подолання цих нових проблем. Першим кроком може бути детальне вивчення впливу цифрових технологій на правові норми та практику ведення війни, зокрема, як сучасні конфлікти змінюють світове сприйняття застосування міжнародного гуманітарного права. Демократичні уряди також можуть надати глобальним технологічним компаніям більш офіційні директиви щодо їхніх геополітичних зобов'язань під час воєнних дій та чітко окреслити очікувані моделі їхньої поведінки. Зрештою, міжнародні організації та демократичні країни повинні використовувати протокол цифрових досліджень з відкритим вихідним кодом Берклі, щоб забезпечити, що уроки, винесені з війни в Україні, стануть фундаментом для майбутньої політики та судового переслідування.

Висновки до другого розділу

Засоби масової інформації є ключовою складовою політичної комунікації та одним з найважливіших соціальних інститутів, призначених для збору, обробки та поширення інформації. Політичний PR визначається як управління політичною комунікацією з широкою аудиторією через ЗМІ. ЗМІ, що впливають на уряди та формують громадську думку, є важливим інструментом суспільного ладу, і їхня роль значною мірою залежить від особливостей політичної системи в конкретному регіоні. За словами Почепцова, як фахівця з політичної комунікації, політичний PR переважно пов'язаний з виборчими технологіями.

Виборча кампанія базується на використанні певних методів впливу на виборців через ЗМІ, включаючи дезінформацію, маніпуляції та поширення чуток і міфів. У політичному PR застосовуються такі техніки, як психологічний розворот, виривання з контексту, емоційна зміна, створення образів, мозковий штурм, принтінг, нейролінгвістичне програмування та spi-master. Технології політичного PR швидко застарівають, тому їхній розвиток характеризується постійним оновленням та появою нових способів впливу на громадську думку.

Арсенал політичного PR включає такі прийоми, як психологічний розворот, висмикування фраз з контексту, емоційне забарвлення, створення іміджів, мозковий штурм, принтінг, нейролінгвістичне програмування та spi-master. Зважаючи на швидке застарівання цих технік, розвиток політичного PR характеризується постійним пошуком нових та ефективніших способів впливу на громадську думку. У політичній системі громадська думка є визначальним фактором поточної діяльності, через який реалізуються впливові функції. Завдяки своїй значній здатності впливати на переконання та поведінку людей, ЗМІ відіграють важливу роль у формуванні та поширенні громадської думки, що дає підстави розглядати їх як "четверту владу". Цей статус описує як самі ЗМІ, так і їхній вплив на суспільство через різноманітні комунікаційні канали.

Виборча кампанія в Україні регулюється Законом "Про вибори Президента України". Газета "Вечірня Полтава" забезпечує рівні умови для всіх кандидатів та політичних сил, дотримуючись принципу рівноправності. Центральна виборча комісія затвердила "Порядок визначення середньозваженої вартості одиниці друкованої площі та ефірного часу для розміщення матеріалів передвиборної агітації під час загальнодержавних виборів" у 2009-2010 роках. Видання надало всім кандидатам рівний доступ до своїх сторінок, не порушуючи законодавство України.

Однак політикам необхідно активізувати зусилля для вирішення нових викликів, пов'язаних з цифровими технологіями у військових конфліктах. Важливо дослідити, як сучасні війни змінюють розуміння міжнародного гуманітарного права. Демократичні країни повинні надати глобальним технологічним компаніям чіткі вказівки щодо їхньої поведінки під час війни. Міжнародні інституції та демократичні держави повинні використовувати протокол цифрових досліджень з відкритим вихідним кодом Берклі, щоб уроки війни в Україні стали основою для майбутньої політики та судового переслідування.

РОЗДІЛ 3. ПРОПОЗИЦІЇ ЩОДО ПОКРАЩЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ В УМОВАХ ВІЙСЬКОВО- ПОЛІТИЧНИХ КОНФЛІКТІВ.

3.1. Удосконалення законодавчого та нормативно-правового забезпечення

Проведемо комплексний перегляд чинного законодавства з метою усунення прогалин та невідповідностей сучасним викликам: **Закон України "Про інформацію"** є базовим нормативно-правовим актом, що визначає загальні принципи правового регулювання інформаційних відносин. Він встановлює право на інформацію, визначає джерела інформації, регулює порядок її поширення та захисту. У контексті військово-політичних конфліктів, особливої уваги потребують норми, що стосуються обмеження права на інформацію з метою захисту національної безпеки, територіальної цілісності та громадського порядку. Необхідно проаналізувати, наскільки ці обмеження є обґрунтованими та пропорційними, чи не призводять вони до надмірної цензури та обмеження свободи слова.

Закон України "Про друковані засоби масової інформації (пресу) в Україні" регулює діяльність друкованих ЗМІ, їхні права та обов'язки, відносини з органами державної влади та місцевого самоврядування. Важливо оцінити, наскільки цей закон враховує сучасні реалії розвитку медіа-ринку, зокрема поширення онлайн-видань та конвергенцію різних типів ЗМІ. Окремого аналізу потребують норми, що регулюють висвітлення виборчих кампаній та інших політичних подій у друкованих ЗМІ, особливо в умовах конфлікту, коли ризик поширення дезінформації та маніпулювання громадською думкою зростає.

Закон України "Про телебачення і радіомовлення" визначає правові засади діяльності телерадіоорганізацій, порядок ліцензування їхньої діяльності,

регулює відносини між телерадіоорганізаціями, органами державної влади та аудиторією. У контексті військово-політичних конфліктів, важливим є аналіз норм, що регулюють поширення інформації в надзвичайних ситуаціях, ведення контрпропаганди та протидію інформаційній агресії. Також потребують перегляду норми, що стосуються мови мовлення, квотування національного продукту та захисту інформаційного простору від іноземного впливу.

Закон України "Про доступ до публічної інформації" забезпечує право кожної особи на доступ до інформації, що знаходиться у володінні суб'єктів владних повноважень. В умовах військово-політичних конфліктів, цей закон набуває особливого значення, оскільки забезпечує прозорість діяльності органів державної влади та сприяє запобіганню зловживанням та корупції. Однак, необхідно проаналізувати, чи достатньо ефективно цей закон діє в умовах обмежень, пов'язаних із захистом національної безпеки, та чи не виникають ситуації, коли право на доступ до інформації необґрунтовано обмежується.

Інші нормативно-правові акти, що регулюють інформаційну сферу: Крім зазначених законів, інформаційні відносини в Україні регулюються значною кількістю підзаконних актів, таких як укази Президента України, постанови Кабінету Міністрів України, нормативно-правові акти Національної ради України з питань телебачення і радіомовлення, рішення судів тощо. Важливо провести комплексний аналіз цих актів на предмет їхньої відповідності чинним законам, узгодженості між собою та ефективності у регулюванні інформаційних відносин в умовах конфлікту.

Проаналізувавши чинні нормативно-правові акти, що регулюють інформаційну сферу, ми виявили низку системних недоліків. Зокрема, спостерігається присутність застарілих визначень термінів та понять, значні колізії між різними актами, а також повна відсутність врегулювання нових явищ та відносин, що виникли внаслідок стрімкого розвитку цифрових технологій.

Застарілі визначення термінів та понять, таких як "засоби масової інформації", "інформаційна продукція", "електронні ЗМІ", які не враховують сучасну різноманітність медіа-форматів та платформ. Застарілі норми, що регулюють відносини між ЗМІ та органами державної влади, які не враховують сучасні форми взаємодії, такі як онлайн-брифінги, прес-конференції в режимі відеоконференції, використання соціальних мереж для комунікації з громадськістю. Також норми, що регулюють правовідносини у сфері інтелектуальної власності на інформаційні продукти, які не враховують можливості вільного поширення інформації в Інтернеті, використання відкритих ліцензій тощо.

Розбіжності у визначеннях одних і тих самих понять у різних законах, що ускладнює їхнє застосування на практиці. Суперечності між нормами, що регулюють доступ до інформації, та нормами, що регулюють захист державної таємниці, що може призводити до конфліктів між правом на інформацію та правом на захист національної безпеки.

Відсутнє регулювання поширення дезінформації в соціальних мережах та месенджерах, включаючи питання відповідальності за поширення неправдивої інформації, маніпулювання громадською думкою та втручання у виборчі процеси, діяльності "Інтернет-армії" та інших форм громадянської активності в онлайн-просторі, спрямованих на протидію агресії та підтримку національної безпеки. Використання штучного інтелекту у медіа-сфері, включаючи питання автоматизації виробництва та поширення новин, створення та розповсюдження дідфейків, вплив ІІІ на свободу слова та плюралізм думок.

Відсутнє регулювання діяльності платформ спільного доступу до відеоконтенту (наприклад, YouTube) та їхньої відповідальності за поширення незаконного або шкідливого контенту. Немає акценту на правовий статус блогерів, стримерів, лідерів думок та інших нетрадиційних суб'єктів інформаційного простору, їхні права та обов'язки, відповідальність за поширення інформації.

Головними проблемним питаннями, яке потребує регулювання можна назвати - забезпечення доступу до інформації в умовах воєнного стану та надзвичайних ситуацій, включаючи питання обмеження доступу до інформації з метою захисту національної безпеки.

Щоб покращити ситуацію ми можемо розробити пропозиції щодо внесення змін до чинного законодавства:

- Розробка та прийняття нових законів, що регулюють діяльність ЗМІ в умовах воєнного стану та надзвичайних ситуацій, з урахуванням балансу між свободою слова та інформаційною безпекою.
- Посилення відповідальності за поширення дезінформації, фейків та матеріалів, що розпалюють ненависть, з одночасним забезпеченням захисту прав журналістів та свободи вираження поглядів.
- Уніфікація термінології в межах усіх нормативно-правових актів, що регулюють інформаційну сферу, з метою усунення колізій та спрощення правозастосування. Це передбачає створення єдиного глосарію інформаційного законодавства, який би визначав ключові поняття, такі як "дезінформація", "маніпулятивний контент", "інформаційна безпека", "цифрова платформа", "соціальна мережа" тощо.
- Інтеграція норм міжнародного права у національне законодавство, зокрема врахування рекомендацій Ради Європи, ОБСЄ, Європейського Союзу щодо свободи слова, цифрових прав людини та протидії дезінформації. Це дозволить узгодити українські норми з європейськими стандартами, що є особливо важливим у контексті євроінтеграційного курсу України.
- Врегулювання статусу нових учасників інформаційного ринку, зокрема блогерів, стрімерів, адміністраторів великих пабліків у соціальних мережах, які на практиці мають значний вплив на суспільну думку. Законодавство має визначати їхню відповідальність, механізми саморегуляції, права та обов'язки, включаючи вимоги до прозорості джерел фінансування та маркування рекламного чи політичного контенту.

- Запровадження системи незалежного аудиту алгоритмів платформ, що поширюють інформацію, аби гарантувати недискримінаційність, недопущення інформаційної ізоляції користувачів (так званих «інформаційних бульбашок»), а також запобігати алгоритмічному посиленню радикального або шкідливого контенту.
- Оновлення механізмів державного реагування в умовах інформаційних атак: створення Центру оперативного реагування на інформаційні загрози, розробка типових протоколів кризової комунікації, чітке визначення компетенцій різних органів влади у сфері інформаційної безпеки.
- Запровадження гнучкого механізму перегляду законодавства на регулярній основі, з урахуванням динаміки технологічного розвитку. Такий механізм має ґрунтуватися на консультаціях з експертною спільнотою, представниками ІТ-сектору, медіа, громадських організацій та академічного середовища.

Підсумовуючи, удосконалення законодавчого та нормативно-правового забезпечення в сфері інформаційної політики повинно мати стратегічний, міждисциплінарний та перспективний характер. Йдеться не лише про усунення існуючих недоліків, а про формування системи, здатної забезпечити ефективний захист національного інформаційного простору, підтримку свободи слова та розвиток стійкого до маніпуляцій демократичного суспільства в умовах гібридної війни та глобальної цифровізації.

3.2. Створення ефективних механізмів регулювання онлайн-простору

Ефективне регулювання онлайн-простору вимагає комплексного та збалансованого підходу. З одного боку, необхідно забезпечити захист свободи слова та вираження поглядів, що є наріжним каменем демократичного суспільства. Будь-які обмеження мають бути обґрунтованими, пропорційними та відповідати міжнародним стандартам. З іншого боку, держава має володіти

інструментами для протидії інформаційним загрозам, не допускаючи перетворення онлайн-платформ на інструменти агресії чи дестабілізації.

Ключовим аспектом є розробка чітких та гнучких нормативно-правових рамок, які б враховували швидкість технологічних змін. Це охоплює:

- Визначення правового статусу нових суб'єктів інформаційних відносин.
- Встановлення відповідальності за поширення дезінформації та шкідливого контенту, особливо в контексті військових дій.
- Створення механізмів співпраці з технологічними компаніями – власниками платформ – для оперативного реагування на виявлені порушення, за умови дотримання прозорості та підзвітності.
- Запровадження стандартів модерації контенту, що відповідають національному законодавству та міжнародним нормам.

Окрім законодавчих ініціатив, важливою складовою є підвищення цифрової та медіаграмотності населення. Освітні програми, кампанії з роз'яснення та розвиток критичного мислення є потужним щитом проти маніпуляцій. Суспільство, озброєне знаннями та навичками перевірки інформації, стає менш вразливим до інформаційних атак.

Насамкінець, міжнародна співпраця є життєво необхідною. Проблеми онлайн-простору не знають кордонів, тому спільні зусилля держав, міжнародних організацій та технологічних гігантів є єдиним шляхом до створення безпечного та відповідального цифрового середовища. Лише через злагоджені дії, постійну адаптацію та спільне розуміння викликів, ми зможемо побудувати ефективні механізми регулювання онлайн-простору, що відповідатимуть потребам сьогодення та викликам майбутнього.

Успішна реалізація таких механізмів вимагає чіткого розмежування між національними інтересами та свободами людини. У цьому контексті важливо формувати державну політику, яка ґрунтується на принципах прозорості, підзвітності та діалогу з громадянським суспільством. Регулювання не повинно

набувати репресивного характеру, а навпаки — сприяти зміцненню демократичних інститутів, довіри громадян до влади та цифрової інфраструктури.

Крім того, необхідно створювати незалежні регуляторні органи, уповноважені здійснювати моніторинг онлайн-простору, взаємодіяти з платформами та громадськістю, надавати експертну оцінку потенційним загрозам. Такі інституції повинні діяти на основі відкритих процедур, а їхні рішення мають бути зрозумілими та юридично обґрунтованими.

Особливу увагу слід приділяти захисту вразливих груп населення, зокрема дітей, молоді, ветеранів і переселенців, які можуть бути ціллю інформаційних атак. Важливо розробити спеціальні інформаційні продукти, сервіси підтримки та інструменти виявлення онлайн-загроз, орієнтовані на ці категорії користувачів.

Також необхідно активно інвестувати в інноваційні рішення, що використовують штучний інтелект для автоматизованого виявлення дезінформації, координації реагування на фейкові кампанії, а також для аналітики трендів, що формують громадську думку.

Окрему роль відіграє розробка кризових протоколів комунікації, які дозволяють оперативно реагувати на масштабні інформаційні атаки, включаючи сценарії кібервтручань, масових маніпуляцій або хвиль фейкових новин. Створення таких протоколів повинно включати попередньо відпрацьовані алгоритми дій державних органів, чітке інформування громадськості та ефективну взаємодію з журналістською спільнотою для запобігання паніці та дезорієнтації населення.

У перспективі важливо також впроваджувати системний моніторинг інформаційних ризиків. Йдеться не лише про виявлення конкретних фактів дезінформації, а про аналіз довготривалих інформаційних кампаній, які можуть впливати на електоральні настрої, суспільну згуртованість або сприйняття державної політики. Такий моніторинг повинен базуватися на міжвідомчій

координації — із залученням фахівців із безпеки, медіаекспертів, аналітиків з IT-сфери та представників академічної спільноти.

Необхідним є розвивати національні технологічні рішення — незалежні платформи, сервіси перевірки фактів, системи верифікації контенту, які можуть стати альтернативою глобальним комерційним платформам у критичних ситуаціях. Власна цифрова екосистема дозволить зберігати суверенітет у комунікаційній сфері, не відмовляючись при цьому від участі в міжнародних технологічних і правових ініціативах.

Узагальнюючи, створення ефективних механізмів регулювання онлайн-простору — це багаторівневе завдання, яке охоплює як правовий, так і технічний, освітній та етичний виміри. Його реалізація можлива лише за умови взаємної довіри між державою, суспільством і цифровими платформами, відкритого діалогу й безперервного вдосконалення політик у відповідь на нові виклики інформаційного середовища. Такий підхід здатен забезпечити не тільки національну інформаційну безпеку, а й створити умови для стабільного розвитку демократичного цифрового простору.

3.3. Забезпечення інформаційної стійкості суспільства

Інформаційна стійкість не є вродженою якістю, а скоріше набутим і постійно підтримуваним станом. Її формування вимагає комплексного підходу, що охоплює широкий спектр заходів — від законодавчих і технологічних до освітніх та культурних. Це процес, що включає в себе не лише захист від негативних впливів, але й активне формування позитивного інформаційного простору, сприяння розвитку критичного мислення та зміцнення довіри до джерел достовірної інформації.

Одним з ключових елементів інформаційної стійкості є медіаграмотність населення. Вміння розрізняти факти та фейки, аналізувати джерела інформації, критично оцінювати повідомлення та розпізнавати маніпулятивні техніки є

сьогодні життєвою необхідністю. Освітні програми, інформаційні кампанії та громадські ініціативи, спрямовані на підвищення медіаграмотності, є інвестицією в майбутнє суспільства, його здатність протистояти інформаційним загрозам та зберігати демократичні цінності.

Не менш важливим є забезпечення свободи слова та підтримка незалежних ЗМІ. Плюралізм думок, доступ до різноманітної інформації та можливість вільно висловлювати свою позицію є запорукою здорового інформаційного простору. Незалежні журналісти, які дотримуються високих професійних стандартів, відіграють вирішальну роль у викритті дезінформації, розслідуванні суспільно важливих питань та забезпеченні підзвітності влади.

У протистоянні дезінформаційним кампаніям, особливо в умовах конфліктів, важлива роль належить державі. Її завданням є не цензура, а створення сприятливих умов для діяльності незалежних ЗМІ, підтримка фактчекінгових ініціатив, розробка ефективних стратегій контрпропаганди та координація зусиль з міжнародними партнерами. При цьому, надзвичайно важливо дотримуватися принципів прозорості, підзвітності та поваги до прав людини, щоб не підірвати довіру до державних інституцій.

Інформаційна стійкість суспільства – це не статичний стан, а динамічний процес, що вимагає постійної адаптації до нових викликів. Розвиток технологій, поява нових форм комунікації та зміна геополітичної ситуації зумовлюють необхідність постійного вдосконалення стратегій та інструментів інформаційної політики. Міжнародна співпраця, обмін досвідом та залучення експертів є важливими факторами успіху в цій сфері.

Забезпечення інформаційної стійкості є завданням, що об'єднує зусилля держави, громадянського суспільства, медійної спільноти та кожного громадянина. Це інвестиція в майбутнє, в здатність суспільства зберігати свою ідентичність, протистояти маніпуляціям та будувати демократичне майбутнє.

Особливої уваги заслуговує роль освітніх інституцій у формуванні стійкості до інформаційних впливів. Школи, вищі навчальні заклади та

неформальні освітні платформи мають інтегрувати медіаосвіту в навчальні програми як на базовому, так і на спеціалізованому рівнях. Це повинні бути не лише окремі курси з медіаграмотності, а міждисциплінарний підхід, який формує в молоді навички критичного мислення, аналізу контексту та свідомого споживання інформації.

Не менш важливою є психологічна стійкість населення, яка значною мірою визначає сприйнятливість до маніпуляцій. Пропагандистські кампанії часто апелюють до емоцій, страхів і тривог. Тому підвищення психологічної обізнаності, розвиток навичок емоційного самоконтролю та опанування інструментів протидії інформаційному стресу є ключовими елементами інформаційної безпеки на рівні особистості.

Варто також посилити ролі цифрових платформ та технологічних компаній у підтримці інформаційної стійкості. Платформи мають удосконалювати механізми виявлення та блокування дезінформації, прозоро модерувати контент та співпрацювати з незалежними фактчекерами. Водночас держава повинна встановлювати чіткі правила для цих процесів, аби уникнути зловживань, забезпечити прозорість алгоритмів та захист прав користувачів.

У контексті гібридних загроз, важливо запровадити систему моніторингу інформаційного середовища, яка дозволить виявляти потенційні інформаційні атаки на ранніх етапах. Такий моніторинг має базуватись не лише на технічному аналізі, а й на соціологічному супроводі – дослідженні рівня довіри до джерел інформації, поширення наративів, що загрожують національній єдності, та оцінці ефективності комунікаційних стратегій влади.

У довгостроковій перспективі, формування культури відповідального інформаційного споживання має стати частиною національної ідентичності. У суспільстві, де цінується правда, об'єктивність та етичне ставлення до інформації, значно важче реалізовувати маніпулятивні кампанії. Така культура повинна базуватись на цінностях відкритості, поваги до різних думок та усвідомленої громадянської позиції.

Таким чином, забезпечення інформаційної стійкості суспільства – це багаторівневий процес, що потребує системного, об'єднаного та довготривалого підходу. Успішна реалізація цієї мети неможлива без постійної комунікації між державними інституціями, громадськістю, бізнесом та міжнародними партнерами. У сучасному світі, де інформація є і ресурсом, і зброєю, інформаційна стійкість стає однією з найважливіших ознак національної безпеки та життєздатності демократичного суспільства.

Висновки до третього розділу

У сучасних умовах, коли інформаційна сфера стає не лише полем комунікації, а й фронтом гібридної війни, формування ефективної, адаптивної та стратегічно обґрунтованої інформаційної політики набуває критичного значення для держави. Інформаційна політика в умовах військово-політичних конфліктів повинна розглядатися не як сукупність окремих заходів, а як складова національної безпеки, що потребує міжгалузевого та довгострокового підходу.

Першочерговим завданням є удосконалення законодавчої та нормативно-правової бази відповідно до викликів цифрової доби. Багато українських законів залишаються застарілими та не охоплюють нові реалії інформаційного середовища — такі як діпфейки, алгоритмічне поширення контенту, вплив штучного інтелекту, діяльність платформ-агрегаторів контенту, а також нетрадиційних суб'єктів інформаційного простору — блогерів, стримерів, інфлюенсерів. Законодавче оновлення повинне базуватись на принципах прозорості, захисту прав людини та узгодженості між собою всіх норм.

Особливу увагу слід приділити регулюванню в умовах надзвичайного та воєнного стану, з чітким визначенням меж і процедур тимчасових обмежень інформаційної діяльності з метою захисту національної безпеки, але без загрози надмірної цензури. При цьому має бути збережений баланс між свободою слова, правом на доступ до інформації та інтересами державної безпеки.

Протидія дезінформації повинна поєднувати правові, технологічні та соціальні інструменти. Зокрема, варто розвивати національні системи моніторингу інформаційного простору, механізми перевірки фактів, посилювати відповідальність за свідоме поширення фейкової інформації. Однак, надзвичайно важливо, щоб такі механізми не перетворилися на інструмент політичного тиску, а діяли в межах демократичних стандартів.

Важливим довгостроковим інструментом забезпечення інформаційної безпеки є підвищення рівня медіаграмотності населення. Освітні програми, інформаційні кампанії, інтеграція критичного мислення в навчальні курси, підтримка неформальної освіти — усе це сприяє формуванню стійкого суспільства, яке здатне протистояти маніпуляціям, фейкам та пропаганді. Критичне мислення має стати не винятком, а нормою суспільної поведінки.

Роль незалежних засобів масової інформації залишається ключовою у формуванні довіри до інформаційного середовища. Держава повинна створювати умови для їхньої роботи, зокрема — гарантувати безпеку журналістів, сприяти професійному розвитку та захищати економічну незалежність медіа-сектору. Без вільної, відповідальної та якісної журналістики неможливо забезпечити підзвітність влади, доступ до об'єктивної інформації та запобігання поширенню токсичних наративів.

Міжнародна співпраця відіграє незамінну роль у забезпеченні інформаційної стійкості. Україна має активно залучатися до обміну досвідом, впроваджувати найкращі міжнародні практики, брати участь у глобальних ініціативах із боротьби з дезінформацією та розбудови цифрової демократії. З урахуванням транснаціонального характеру сучасних інформаційних загроз, жодна країна не здатна ефективно протистояти їм поодиночі.

Ключовим висновком є те, що інформаційна стійкість — це не разово досягнутий результат, а безперервний процес, який вимагає адаптивності, злагодженої співпраці між державою, суспільством і технологічним сектором. Інформаційна безпека — це не тільки захист від зовнішніх загроз, але й активне формування стійкого, етично відповідального та критично мислячого громадянського суспільства. Саме це є основою демократичної стійкості, національного суверенітету та стабільного майбутнього країни.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

У світі, що стрімко глобалізується та трансформується, активно поширюється нове інформаційне суспільство, яке значно впливає на формування усіх громадянських інститутів. Активний розвиток інформаційно-комунікаційних технологій системно впливає на різні аспекти функціонування як громадянського суспільства, так і держави, стаючи невід'ємною частиною їхнього повсякденного життя.

Відтак, в умовах глобального суспільства для людини вкрай важливо навчитися орієнтуватися у принципово новому інформаційному просторі. Це створює нові виклики: звичайне середовище перетворюється на новий світ інформації, насичений глобальними економічними, соціальними та культурними контекстами. Це прискорює поширення інформаційної культури серед населення, що суттєво впливає на його повсякденне життя.

В Україні державна інформаційна політика може бути ефективно розвинена за умови комплексного підходу до стратегічного інформаційного бачення громадянського суспільства. Це бачення має узгоджуватися із соціальними, економічними та політичними пріоритетами країни, її освітнім і культурним досвідом, а також світовими практиками. Водночас, ключовим завданням держави є забезпечення права громадян на отримання, використання та збереження інформації, а також на вільне висловлення власної думки щодо розвитку різних сфер. Крім того, держава зобов'язана активно просувати та розвивати свої інформаційні ресурси на міжнародному рівні.

Особливу увагу слід приділяти вивченню пріоритетних напрямів державної інформаційної політики, адже їхнє правильне визначення дозволить науковцям, працівникам державних органів та інститутів громадянського суспільства зосередитися на регулюванні найважливіших сфер інформаційного та суспільного життя. Це також допоможе реалізувати ключові положення державної інформаційної політики на практиці.

Сьогодні вкрай важливо розробити та затвердити стратегічні документи, які дозволять органам державної влади ефективно впроваджувати основні напрями інформаційної політики. Її реалізація має відбуватися за допомогою різноманітних державно-правових та організаційних механізмів, забезпечуючи при цьому: уніфікацію інтересів та пріоритетів народу, громадянського суспільства та держави в інформаційній сфері, а також нагляд за недопущенням розповсюдження, незаконного використання та порушення цілісності інформації.

Крім того, наразі надзвичайно важливо створити належну нормативно-правову базу для формування та розвитку інформаційного поля. Це дозволить мінімізувати та регулювати наслідки небезпечних інформаційних впливів. Також необхідно забезпечити безпечні умови для функціонування ІТ-індустрії в Україні, що є ключовим для її інтеграції у світовий міжнародний простір.

Україна сьогодні обрала шлях євроінтеграції. Для вдосконалення та модернізації основних напрямів державної інформаційної політики, з цієї точки зору, критично важливим є вивчення вже напрацьованого досвіду програмно-стратегічного забезпечення інформаційної політики розвинутих країн світу. Саме ці знання можуть бути успішно запозичені та імplementовані в українську державну інформаційну політику.

Відтак, варто детально вивчити позитивний досвід законодавчого, програмного та стратегічного забезпечення інформаційної політики в розвинутих країнах. Цей досвід може бути адаптований та впроваджений в Україні під час формування та розвитку власної державної інформаційної політики.

На сьогодні інформаційна політика Української держави є важливою складовою як зовнішньої, так і внутрішньої політики України, охоплюючи всі сфери діяльності громадянського суспільства. Її визначальною рисою є те, що вона повинна бути повною, перевіреною та незалежною від будь-яких зовнішніх і внутрішніх факторів.

Тому, проведення детального дослідження цілей, завдань та орієнтирів формування й розвитку державної інформаційної політики є доцільним та необхідним. Це стосується забезпечення створення, реалізації, контролю та безпеки інформаційних ресурсів України.

На сьогодні, українська наукова думка має значний доробок літератури, присвяченої державній інформаційній політиці. Однак, здебільшого увага зосереджується на дослідженні загальних академічних аспектів її розробки та функціонування. Проте, наукові розробки в галузі дослідження інформаційної політики в Україні, особливо під впливом євроінтеграції та в сучасний період розвитку нашої країни, потребують подальшого поглиблення.

Таким чином, розвиток інформації відіграє важливу, а подекуди й вирішальну роль в організації, перебігу та результатах політичних кампаній. Це досягається завдяки засобам масової інформації, які забезпечують бажаний фокус на суспільних та політичних питаннях, створюють потрібний імідж керівників держав, політичних партій, політиків, а також формують громадську думку, що відповідає поточній ситуації.

Водночас, засоби масової інформації (ЗМІ) не лише поширюють політичні ідеї, але й можуть маніпулювати свідомістю людей. Проте їхній вплив не є всесильним. Реакція людини на медійні повідомлення завжди вибіркова і залежить від низки чинників, таких як її життєвий досвід, рівень освіти, емоційний стан, критичне мислення, характер, поточні особисті проблеми, соціальний статус, коло спілкування та партійна приналежність.

Інформаційна війна є важливим елементом агресії російської федерації проти України. Вона часто менш помітна, ніж фізичний опір, проте не менш ефективна. З 24 лютого 2022 року, після початку повномасштабного вторгнення, представники різних приватних ІТ-компаній, професіонали, аматори та активісти об'єдналися у потужну військову силу – українську кіберармію.

Ця кіберармія навчилася успішно відбивати ворожі хакерські атаки, проводити власні кібератаки на мережі агресора, здійснювати кібершпигунство, а також проводити інформаційні кампанії для захисту України та боротьби з поширенням дезінформації.

Варто зазначити, що російська федерація завжди мала значний потенціал в ІТ-сфері, і її фахівці вважалися висококваліфікованими. Існувала навіть спеціально розроблена програма для видалення шкідливих програм, призначена для знищення даних та, у разі використання, здатна вивести з ладу переважну більшість систем критичної інфраструктури в Україні.

На початкових етапах повномасштабної війни Україна зіткнулася із серйозними російськими кібератаками на інфраструктуру. Ворог блокував сайти, копіював бази даних, видаляв інформацію, зламував веб-ресурси для публікації дезінформації, а також атакував банківські системи та телефонні мережі. Однак, українські кіберфахівці діяли блискавично, оперативно відновлюючи системи. Це стало несподіваним поворотом для Росії, яка вклала значні кошти в кібератаки.

Метою російської федерації було повне відключення України від Інтернету та знищення мобільного зв'язку, щоб реалізувати власні інформаційно-комунікаційні операції та контролювати телефонних операторів. Таким чином, Росія прагнула заручитися підтримкою українців через пропагандистські канали, контрольовані нею. Проте, злагоджені дії українських ІТ-фахівців запобігли реалізації цих ворожих планів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бабкіна О.В. Політологія: Посібник для студентів вищих навчальних закладів / За ред. О. В. Бабкіної. – К.: Видавничий центр „Академія”, 1998.
2. Бойко О.О. Інформаційна війна в Україні в умовах сучасності. Політ. Сучасні проблеми науки: тези доповідей XIX Міжнар. наук. конф. молодих учених і студентів (м. Київ, 1-4 квіт. 2019 р.). Національний авіаційний університет. Київ: НАУ, 2019. С. 58.
3. Бойко-Бойчук Л. Аналіз державної політики підтримки місцевого самоврядування в Україні // Система розробки та здійснення публічних політик в Україні / За заг. редакцією О. П. Дем'янчука. – К.: Вид-во „Факт”. – С. 169 - 189.
4. Браман С. Визначення інформаційної політики. Журнал інформаційної політики 1-5. (2011).
5. Виноградова Г. В. Правове регулювання інформаційних відносин в Україні. – К.: Видавництво „Юстиніан”, 2006. – 176 с.
6. Герасимчук В. Г. Інформаційна політика держави: теорія, практика, технології. — Київ: НІСД, 2018. — 192 с.
7. Дем'янчук О. П. Публічна політика в системі управління суспільним життям // Система розробки та здійснення публічних політик в Україні / За заг. редакцією О. П. Дем'янчука. – К.: Вид-во „Факт”. – С. 5 - 21.
8. Дубас О. П. Інформаційний розвиток сучасної України у світовому контексті: Монографія. – К.: Генеза, 2004. – 208 с.
9. Дудко В. Інформаційна війна проти України та методи її ведення.
10. Енциклопедія Сучасної України: Стаття «Інформаційна війна». [Електронний ресурс]. - Режим доступу: https://esu.com.ua/article-12460?utm_source

11. Журавель Н. Роль державної інформаційної політики в умовах війни. // Наукові записки ІПіЕНД ім. І. Ф. Кураса, 2020. — №1. — с. 33–41.
12. Зеркаль О. Інформаційна політика в міжнародному праві. // Український журнал міжнародного права, 2021. — 7-14 с.
13. Зернецький О.В. Глобальні інформаційні війни: нові виклики міжнародній безпеці. — К.: НІСД, 2021- 184 с.
14. Іванов С. В. Медіа і війна: маніпуляції, пропаганда, інформаційні впливи. — Київ: УкрІНТЕІ, 2018. — 120 с.
15. Каплінський В. І. Інформаційна безпека: національні інтереси і загрози. — Київ: Ліра-К, 2020. — 228 с.
16. Карпенко В. О. Інформаційна політика та безпека. — К.: Нора-Друк, 2006.
17. Кілієвич О.І., Тертичка В.В. — Аналіз державної політики в Україні: навчальна дисципліна, сфера професійної діяльності, галузь прикладних досліджень. Збірник документів і матеріалів 2004. — 210 с.
18. Кіян О. О. Інформаційна політика України: нормативно-правовий вимір. — Київ: Ніка-Центр, 2017. — 168 с.
19. Колбеч Г. К. Політика. — К.: Видавничий дім „КМ Академія”, 2004. — 127 с.
20. Концепція (основи державної політики) національної безпеки України. Схвалено постановою Верховної Ради України 16.01.1997 // Урядовий кур’єр. — 1997. — 6 лют.
21. Лебідь Т. О. Інформаційна безпека в умовах гібридної війни. — Львів: ЛНУ, 2021. — 130 с.
22. Ліпкан В.А , Сопілко І.М., Кір’ян В.О.; Правові засади розвитку інформаційного суспільства в Україні: монографія за заг. ред. В.А. Ліпкана; Глоб. 59 орг. союзн. лідерства, Акад. безпеки відкриття. суспільства, Акад. наук вищої освіти України. Київ: ФОП Ліпкан О.С., 2015. 664 с. С. 556-557.

23. Макаренко Є. А. Європейська інформаційна політика: Монографія. – К., 2000. – 368 с.
24. Нагорняк І. Медіа в умовах збройного конфлікту: кейс України. // Журналістика, 2021. — №2. — с. 17–24.
25. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського: «Анатомія російсько-українського конфлікту (2014–2022 рр.) в епоху гібридних війн».
26. Нікітін А.А. Збройний конфлікт як вид воєнного конфлікту. Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. 2018.
27. Олійник Д. Інформаційна політика України в умовах гібридної війни. // Інформаційне право України, 2022. — №4. — с. 42–49.
28. Олійник О. В. Державна інформаційна політика та інформаційна безпека України: політико-правові аспекти // Право України. – 2005. – №5. – С. 108 - 111.
29. Омельченко В. В. Медіа в умовах конфлікту: український досвід. — Київ: К.І.С., 2019. — 144 с.
30. Осмолівська А.О. «Політика формування іміджу України в інформаційному просторі закордонних держав після 2014 р.». Дисертація, 2021. – 212 с.
31. Пашкова В. С. Інформаційна політика і бібліотека // Бібліотека і влада. Збірник статей до Міжнародної науково-практичної конференції. – К., 2000. – С. 4 - 16.
32. Пашутинський Є. К. – Закон України „Про інформацію” від 2 жовтня 1992 р. №2657-ХІІ; з наступними змінами // Інформаційні технології. Нормативна база К., 2005. – С. 6 - 28.
33. Петренко М. Інформаційна війна як інструмент гібридної агресії. // Український інформаційний простір, 2019. — №3. — с. 25–31.
34. Почепцов Г. Г., Чукут С. А. Інформаційна політика: Навч. посіб. – К.: Знання, 2006. – 663 с.

35. Примуш М.В., Ключев О.В. «Політична конфліктологія: теорія і практика». Навчальний посібник, 2011. – 45-53 с.
36. Примуш М.В., Осмолівська А.О. «Інформаційний вимір політичних конфліктів: теоретичні підходи та практичне втілення». Політичне життя, 2022.
37. Про затвердження інструкції про порядок виконання норм міжнародного гуманітарного права у Збройних Силах України: наказ Міністерства оборони 60 України від 23 бер. 2017 р. № 164, зареєстр. у Міністерстві юстиції України 09 чер. 2017 р. за № 704/30572.
38. Редзюк В., Редзюк Н. «Формування державної інформаційної політики України в умовах гібридної війни». Публічне управління, 2024. – 32-39 с.
39. Романюк Н. С. Інформаційна політика України в контексті євроінтеграції. — Київ: Ліра-К, 2020. — 136 с.
40. Сватко Я. «Національна безпека України в умовах ведення інформаційних воєн». Універсум, 2008. – 176 с.
41. Смола Л.Є. Аспекти ведення інформаційної та гібридної війни в контексті застосування комунікаційних технологій. S.P.A.C.E. 2016. № 1. С. 48-53.
42. Сунь-цзи. Мистецтво війни / переклад Григорія Латника. Київ: Арій, 2014. 128 с.
43. Тарасюк В.М. «Інформаційна агресія Росії: виклик демократії і національній безпеці України». Держава і право, 2018. – 53-61 с.
44. Татаренко Г.В., Арсентьева О.С. «Інформаційна агресія Російської Федерації проти України: історичні паралелі». Актуальні проблеми права, 2018. – 205 с.
45. Тимчук Д. Б. Інформаційна війна Росії проти України: хроніки гібридної агресії. — Київ: Наш Формат, 2015. — 256 с.
46. Ткач В.Ф. «Спецпропаганда як інформаційний складник гібридної війни Росії проти України». Стратегічні пріоритети, 2016. – 63-70 с.

47. Харченко І.М., Сапогов С.О., Шамраєва В.М., Новікова Л.В. Основні засоби інформаційного протиборства та інформаційної війни як явища сучасного міжнародного політичного процесу. Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна. 2017.
48. Шевченко С.Г. Інформаційна війна: український контекст. — Харків: Фоліо, 2016 – 240 с.
49. Dyczok, M. Ukraine's information policy during the war with Russia. // European Journal of Communication, 2017. – 143-160 с.
50. EUvsDisinfo: Проєкт Європейського Союзу з протидії дезінформації.
51. NATO StratCom COE: Звіти та дослідження з питань стратегічних комунікацій.

АНОТАЦІЯ

Ціпоренко Олександра Олександрівна «Інформаційна політика в умовах військово-політичних конфліктів» – Рукопис.

Кваліфікаційна робота студентки IV - го курсу денної форми навчання на здобуття освітнього рівня бакалавр спеціальності 052 «Політологія». Державний університет «Житомирська політехніка». Факультет національної безпеки, права та міжнародних відносин, Житомир, 2025.

Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків та пропозицій, списку використаних джерел. Основний зміст викладено на 65 сторінках друкованого тексту, список використаних джерел налічує 51 найменування.

Кваліфікаційна робота присвячена комплексному аналізу інформаційної політики держави в умовах військово-політичних конфліктів. У першому розділі розглянуто теоретичні засади дослідження теми, зокрема ступінь розробленості проблеми у науковій літературі, а також уточнено зміст поняття «інформаційна політика» як складової державної стратегії, спрямованої на формування, поширення та контроль інформаційних потоків.

Другий розділ досліджує особливості реалізації інформаційної політики під час військово-політичних конфліктів, із акцентом на сучасну російсько-українську війну. Розкрито роль і функції засобів масової інформації як інструменту впливу на громадську думку, мобілізації суспільства та міжнародної комунікації. Особливу увагу приділено практикам контролю інтернету і цифрових комунікацій під час кризових ситуацій у різних країнах.

У третьому розділі подано конкретні пропозиції щодо вдосконалення інформаційної політики України в умовах триваючого збройного протистояння. Зокрема, запропоновано напрями удосконалення законодавчого регулювання, створення дієвих механізмів контролю онлайн-простору, а також заходи щодо посилення інформаційної стійкості суспільства.

Робота має міждисциплінарний характер і спирається на теоретичні моделі, правові документи, медіааналіз і приклади з практики міжнародної політики.

Ключові слова: інформаційна політика, військово-політичний конфлікт, гібридна війна, інформаційна безпека, ЗМІ, цифрові технології, інтернет-контроль, стратегічні комунікації.